

פרשת תצוה

הכהונה לאהרן ולא למשה – מדוע?

פרשת תצוה עוסקת בהוראות בדבר החושן, בגדי הכהנים, קרבנות המילואים שנועדו להכשירם לעבודה ומזבח הקטורת.

בתחילתה אומר הקב"ה למשה (כח 1): "ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך בני ישראל **לכהנו לי** אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר בני אהרן".

נשאלת השאלה:

כמה יגיעות יגע משה למען העם עד שהגיעו למעמד הר סיני ובמעמד עצמו, בהכנות לקראת הקמת המשכן ובהקמתו, מדוע אם כן נתן הקב"ה את הכהונה לאהרן ולא השאירה בידי משה?

מדרש **תנחומא** מביא את השאלה שלנו בפי אהרן עצמו: "א"ל אהרן (למשה): אתה יגעת במשכן ואני נעשה כהן גדול?!" ובאמת, היתכן?!

וכן שואל הר"ן: **הכהן** אמור לעבוד במקדש ולהורות לעם על קדושתו ועל העבודה בו **והנביא** אמור להוכיח את העם ולהודיעם את דבר ה' ואת העתיד הצפוי להם. אם כן מדוע נתן ה' לאהרן הכהן את החושן שבו ה"אורים ותומים" ולא למשה הנביא? ובלשונו: "כי הודעת העתידות הוא דבר ראוי לנביא ולא לכהן?"

נביא מספר תשובות:

1. יש שראו בזה בהעברת הכהונה לאהרן עונש למשה על התנהגותו בסנה;

הקב"ה מפציר בו לצאת לשליחות למצרים כדי להוציא את בני ישראל ממצרים והוא מתחמק מהשליחות בכל מיני תירוצים. ע"כ ה' הענישו ונתן את התפקיד המכובד לאהרן אחיו.

כך אומרת **הגמרא** (זבחים קב"א) ומדרש **תנחומא** (שמיני פרק ג): "ויהי ביום השמיני (ויקרא ט 1) - ארז"ל: כל שבעת הימים שהיה משה בסנה, א"ל הקב"ה: לך בשליחותי והוא אומר לו: שלח נא ביד תשלח (שמות ד). כך יום ראשון ושני. א"ל הקב"ה: אני אומר לך: לך ואתה אומר לי: 'שלח נא ביד תשלח?' 'חייך, למחר אני פורע לך. כשיעשה המשכן תהא סבור בעצמך שאתה משמש בכהונה גדולה ואני אומר לך: קרא לאהרן שישמש, לכך נאמר: 'קרא משה לאהרן ולבניו'. [הגמרא: א"ל הקב"ה: הלוא אהרן אחיך **הלוי** - עד כה תכננתי שאתה תהיה הכהן אולם מכאן ואילך הוא יהיה כהן ואתה תהיה לוין]

2. יש שראו בזה חוסר התאמה של משה לכהונה:

אבן עזרא נותן שני נימוקים לכך (שמות כח 1): "ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך - בעבור היות משה כהן הכהנים בתחילה, על כן טעם (נכון לומר לו) הקרב אליך. וכבר רמזתי לך, למה נבחר אהרן להקדישו לשם?"

(א) ועוד כי טורח כל ישראל על משה ללמדם המצות ולדון כל דבר קשה, ואיך יוכל גם להנהיגם וגם לשרת בקודש - עם כל המשתמע מכך? זהו משא כבד לאדם אחד שיהיה המנהיג המדיני, החברתי, השיפוטי - הנביא וגם המנהיג הדתי והחינוכי - הכהן).

מדרש רבה (שמות פרשה לז פסקה ד) סובר שמשה אינו מתאים לכהונה, שמחייבת הרבה מגע עם העם, **(ב)** בגלל מעלתו הגבוהה מאד: ד"א: ואתה הקרב אליך - הה"ד (תהלים קיט): לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי - כשאמר הקב"ה למשה: 'ואתה הקרב אליך', הרע לו (אני מבין: חשש שמא אינו מתאים לכהונה, שמש יש בו פגם כל שהוא). אמר לו: תורה היתה לי ונתתיה לך, שאילולי היא איבדתי עולמי. (כלומר מעלתך גבוהה מאד מלמלא תפקיד הכהונה)

כלומר: אתה זכית למעלה רמה שאין ילוד אשה יכול להשיגה; מחד ראית פני שכינה ומאיך קבלת את התורה. אתה היחיד שיכול להבינה ואתה היחיד שיכול ללמדה את בני ישראל: "עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם". אתה מורם מאד מהם, אין בינך לביניהם קשר ישיר שבעזרתו

תבין את שגיאותיהם, את טענותיהם ואת מרים. אתה עשוי לשפוט אותם לכף חובה תמיד בהתאם למעלתך, כי אתה מנותק מהנעשה בשטח. עליך לקחת אדם שהוא "**מתוך בני ישראל**" לא נמצא ברמה גבוהה מאד מהם אלא בתוכם המעורה בכל הנעשה בקרבם וינהג בהם ברוך וברחמים.

(ג) אב"ע: בעבור כבוד משפחת נחשון. [בני אהרון כשרים לכהונה בעבור] שיהיו הכהנים מכפרים על בני ישראל. (אהרון נשא לאשה את אלישבע בת עמינדב אחות נחשון ובניו כשרים מאם יהודיה, וממשפחה מיוחסת אבל בני משה אינם כשרים באותה מדה כי הם בני אשה נכריה - בת יתרו). ואין לדבר (אם כי אין להקשות מזה) על משה אדוננו, כי בורח היה, ומי יתן לו עברית (אשה יהודיה)?

3. יש שרואים בזה שכר לאהרון על התנהגותו הטובה

הגמרא (שבת קלט/א), מדרש **תנחומא** (שם) **ורבינו בחיי** (שמות ד 14) סוברים שאהרון לא קנא באחיו כלל בזמן שקבל את הנבואה ואת השליחות להוציא את ישראל ממצרים. הוא שמח בעליית אחיו לגדולה למרות שהוא הגדול וראוי הוא לקבל את התפקיד. ע"כ נתן לו ה' את הכהונה שגם היא מעלה וכבוד גדול.

(א) וכך אומר המדרש בהתייחסו לפסוק: 'וראך ושמח בלבו' (שמות ד 14): "ארשב": אמר הקב"ה: אותו הלב השמח בגדולת אחיו ינתנו אבנים טובות עליו, שנאמר (שמות כח 29): 'ונשא אהרן את שמות בני ישראל בחשן המשפט על לבו'. לפיכך כל שבעת הימים שהיה משה עסוק במשכן הוא היה זורק את הדם ומקטיר את החלבים. א"ל הקב"ה: מה אתה סבור שאתה נעשה כהן גדול?! - קרא לאהרן ולבניו שישמשו. לפיכך 'ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרון ולבניו ולזקני ישראל', ולמה לזקני ישראל? כדי לגדלו בפני הזקנים. א"ל הקב"ה: קרא לזקנים ומשח אותו והגדולה אתן לו בפניהם שלא יהיו אומרים מעצמו נעשה כהן גדול.

הר"ן (דרשות הר"ן הדרוש השלישי) לאחר שהוכיח שהחושן הוא חלק נפרד מבגדי הכהן הגדול והוא מתאים יותר למשה שישאנו על לבו בתפקידו כנביא המוכיח והמבשר עתידות כך: "... החשן אינו מגיד העתידות מצד היותו חשן לבד, אבל מצד האורים והתומים שהיו בין כפלו שלא היו מכלל הבגדים, [שהרי בבית שני לא היו אורים ותומים, ועל כל זאת היה כהן גדול משמש בשמונה בגדים, שהאורים ותומים לא היו מכלל הבגדים], והראיה עוד בזה שהאורים והתומים לא הוזכרו בפרשת ואלה פקודי במעשה הבגדים כלל, כי (אלא) אמר: ויעש את החשן, ולא אמר ויעש את האורים ואת התומים, כי לא היה זה ממעשה האומנים כלל, אבל משה לבדו נצטווה בדבר. כמו שנאמר בפרשת ואתה תצוה: ונתת אל חשן המשפט את האורים ואת התומים. וכן עשה כמו שאמר בפרשת צו. ויתן אל החשן את האורים ואת התומים. - **הנה כל זה מורה שאין עניין אורים ותומים בכלל בגדי כהונה. וא"כ למה זכה בו אהרן?**"

(ב) ולענינו הוא אומר שהקב"ה נתן שכר מיוחד לאהרון ע"י החושן: "לפיכך דרשו רז"ל שזכה לגמול טוב באותו ענין בעצמו שהראה טוב לבבו. שעם היותו קודם למשה בנבואה לא נתקנא בו כשנבחר לנביא, ולפיכך זכה הש"י בחלק הנכבד בהגדת העתידות, אע"פ שלא היה ראוי לעניני הכהונה. אבל מאשר לא נתקנא בנבואת משה זכה בהודעת העתידות שוה לנבואה או יותר ממנה. ... הנה שזכה אהרן למדרגה גדולה קרובה למדרגת הנבואה ולא עוד אלא שזכה בה לו ולזרעו. וכל זה בשכר שנתעסק עם מרע"ה בענין יציאת מצרים ולא נתקנא במשה".

4. יש שאומרים שמשה שירת בכהונה במשכן והיה עליו להאצילה על אחיו ובני אחיו.

לאמור: הוא עסק בכהונה ראש וראשון ורק לאחר מכן קדש את אחיו ובניו כדי להקל מעליו בהנהגת העם. **התלמוד** (בבלי זבחים קב/א) **ואבן עזרא** (תהילים צט 6):

(א) וחכמים אומרים: לא נתכהן משה אלא שבעת ימי המלוואים בלבד.

(ב) ויש אומרים לא פסקה כהונה אלא מזרעו של משה, שנאמר: ומשה איש האלהים בניו יקראו על שבט הלוי (דבהי"א כג, יד) ואומר: משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו (תהלים צט, ו).

לסיכום:

הכהונה ניתנה לאהרן מן הנימוקים הבאים:

1. נלקחה ממשה ונתנה לאהרן כעונש על התחמקויותיו בשעה שנדרש ללכת בשליחות ה' אל פרעה כדי להוציא את ישראל ממצרים.
2. תפקידו העיקרי הוא נביא, שהרי ידעו ה' פנים בפנים. לתת לו גם כהונה זהו משא כבד מדי עליו.
3. משה אינו מתאים לכהונה שהיא תפקיד דתי וחינוכי בגלל היותו מורם מאד מהעם. גישתו להתנהגות העם תהיה מחמירה וכך לא יוכל העם להתקיים. דרוש מנהיג הנמצא בתוך העם ומנהיג אותם במדת הרחמים ולפנים משורת הדין. לזה ראוי אהרן.
4. משה נשא אשה נכריה ובניה אינם כשרים באופן מוחלט לכהונה ביחס לילדי אהרן שבאו מאשתו היהודיה אחות נחשון. בגלל אבק רבב זה נבחר אהרן לכהונה.
5. אהרן זכה לכהונה כשכר על התנהגותו האצילית: למרות היותו הגדול שבאחים הנה בשעה שהגיע משה למצרים כנביא בשליחות הקב"ה להוצאת ישראל ממצרים אין אהרן מקנה בו אלא שמח מאד בגדולתו שמחה אמתית "וראך ושמח בלבבו". תכונה זו של טוב לב זיכתה אותו גם בחושן, אשר בו קבועים האורים והתומים. וזו מדרגה הקרובה לנבואה.
6. נעשתה כאן חלוקת תפקידים בין שני אחים ראויים: **משה** - הנביא, מנהיג מדיני, חברתי, שיפוטי **אהרן** - הכהן, מנהיג דתי וחינוכי